

DAGNY JOENSEN
JENS KR. VANG

Tað er ein serligur dagur á Lágargarði, tá vit vitja ein vanligan týsdag.

Inni í stóru hollini stákast tey við at borðreiða fyri eini 130 fólki, sum um koldið skulu eta turran fisk, turt tvest og spik.

Hetta er afturvendandi ár-
ligt tiltak. Tey avvarðandi at búfólkunum hava matin við, og so kókar kokkurin á Lágargarði eplini.

Aftaná er kaffiborð við køkum. Slík hugnakvöld seta dám á gerandisdagin hjá teimum gomlu á Lágargarði og avvarðandi teirra.

Tað eru tó ikki øll okkara gomlu, sum eru so væl fyrri, og tann gerandisdagurin líkist ikki honum á røktarheiminum.

Lágargarður hevur pláss fyri 46 búfólki, men fyrri at fáa innivist her, skulu fólk vera pensionistar og púra óhjálpin. Tað eru nógv eldri fólk í Havn, sum hava brúk fyrri røktarpláss, men tað eru ikki fleiri støð at venda sær til.

Lágargarður hevur ein vanligan bíðilista. Í lötuni bíða 138 fólk eftir at fáa innivist har, og av teimum hava 22 eldri, óhjálpin bráðfeingis tørv at sleppa á røktarheimið. Hóast tú sleppur á bráðfeingis listan, so er bíðitíðin kortini tvey ár.

Marjun Smith, leiðari á Lágargarði, veit hvat tað hevur at týða fyrri eina familju, at einki pláss er fyrri teirra gomlu og óhjálpnu á stovnum. Hon fær uppringingar hvønn dag, men kann einki gera.

Einki pláss má standa tomt

Reglan er, at einki pláss má standa tomt á Lágargarði, sum umframt tey 46 búfólki, eini hevur tvey umlættingarpláss.

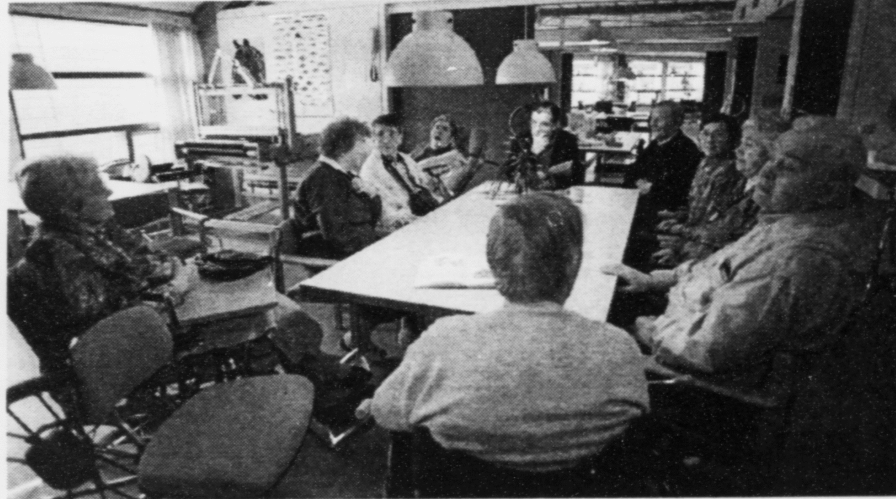
Neyðloysnir til røktarheimspláss eru ymsar deildir á Landssjúkrahúsinum og deild 5 á psykiatrisk deild. Tað er tí ofta sera hugstoytt hjá avvarðandi at góðtaka, at ikki er pláss fyrri teirra gomlu á røktarheimi, har umstøðurnar hóast alt eru meira ærheimligar enn í sjúkrahúsumhvørvi.

Tey, sum ikki fáa innivist á nøkrum stovni, mugu vera heima. Tað merkir, at tey avvarðandi, børn ella hjúnarfelagi taka sær av teimum gomlu og sjúku, við hjálp frá Heimarøktini.

Døgnavaktar- skipanin vantar

Trupulleikin er, at døgnavaktarskipanin ikki er til í Føroyum. Tað hevði annars børt munandi um víðurskiftini hjá gomlum og sjúkum heima, um døgnavaktarskipan varð stovnað, sigur Marjun Smith.

Spurd um hvør hevur brúk fyrri hjálp mitt á nátt, sigur Marjun Smith, at tað hava nógv. Tey gomlu fara kanska upp á nátt og detta ofta. Er talan um stór fólk,

Umframt at virka sum røktarheim og umlættingarheim, er eisini dagstovnur fyrri eldri á Lágargarði. Treyttin fyrri at sleppa á dagstovnin er, at fólk eru sjálvhjálpin. Á myndini siggja fólkini, sum henda dagin vóru á dagstovninum. Tá vit tóku myndina, høvdu tey júst bólkaarbeiði. Evnið var gomul staðarnøvn í Havnini, og her var serliga tosað um Havnará

138 bíða eftir at sleppa á Lágargarð:

Bíðitíðin á bráðfeingis listanum er tvey ár

Hóast allar kanningar vísa, at livialdurin hjá føroyingum hækkar, so er lítið gjørt fyrri at taka hædd fyrri tí í eldraumsorganini. Av tí at árinu gerast nógv, fáa fólk eisini fleiri líkamlig brek og vikna sálarliga av elli. Tað ber í sær, at tey skulu hava hjálp til øll gerðarmál og kunnu ikki vera einsamøll, men orku og peningur er ikki tøkur at vera um øll tey, sum hava tørv

so er tað tungt hjá t.d. eini eldri konu at fáa hjúnarfelagan upp aftur. Tá er neyðugt at senda boð eftir portørum á Landssjúkrahúsinum, lögreglu fólki ella brandmonnunum, sum vanligar verða send út til slíkar uppgávur á nátt.

Telefonstormur tá andlát er

- Hvussu kennist tað, tá fólk áhaldandi ringja og kera sína neyð?

- Tað kennist tyngjandi ikki at kunna hjálpa. Serliga nógv fólk ringja, um tey í útvarpinum hoyra, at onkur, sum hevur búð hjá okkum, er farin. Tá er nærum telefonstormur. Tað vísir best, hvussu vánaligar umstøðurnar eru, sigur Marjun Smith.

- Hvat kundi verið gjørt fyrri at bøtt um tørvin?

- Tað kundi bøtt munandi um stöðuna, um bert nøkur sambyli vórðu stovnað, serliga til demens (sálarliga ellisvikknað).

Marjun Smith heldur, at ein trupulleiki í eldraumsorganini er, at einki alternativ er ímillum tað at búa va heima og at noyðast á røktarheim. Her er nakað at umhuga í íbúðarpolitiskum høpi. Her er eingin valmøguleiki í hesum samfelagnum.

Tveir tríðingar eru demens

Av teimum 46 búfólki á Lágargarði, eru tveir tríðingar demens fólk, meðan ein tríðingur eru líkamliga brekaði, men annars klár.

- Tað er oftani torført hjá fólk at siggja, at tey demensu, sum annars siggja frísk og røsk út, eru sjúk. Hóast tað, so krevja júst hesi gomlu meira umsorgan enn onnur. Serliga torført er tað at skilja hjá teimum, sum hava brúk fyrri at fáa teirra gomlu inn á røktarheimi, at hesi gomlu, sum á at lita eru fús og frísk, skulu upptaka eitt røktarpláss, sigur Marjun Smith.

Hinvegin, so hendir ikki sjáldan, at gomul, sum sleppa á røktarheim, kenna seg minni ensmøll og livna upp, bert tí tey fáa regluligar máltíðir og góðan kost. Verða hjálpt fram á gólv um dagin o.s.fr. Tað vísir seg oftani at vera mennandi fyrri tey gomlu at vera á røktarheimi.

Tí er tað so spell, at ikki fleiri, sum kundu havt gleði av teimum góðu umstøðunum á Lágargarði, ikki fáa innivist.

Sparingarnar forðaðu fyrri broytingum

Hóast umstøðurnar eru góðar á Lágargarði, hava tey

havt fyrri neyðini at skerja starvsfólkatalið í fleiri umførum og seinast í fjør. Áðrenn sparingarnar var annars ætlanin at broyta tær triggjar deildirnar soleiðis, at tey demensu vóru fyrri seg, og tey líkamliga brekaðu fyrri seg men tað varð av ongum, orsakað av sparingum.

Nú hava Býráðið, Almennastovan og leiðslan á Lágargarði tosað saman um, hvat kanngerast fyrri at bota um tørvin hjá gomlum til stovnspláss í Havn.

Marjun Smith vónar, at nakað munagott spyrst burtur úr hesum ætlanum, eldraumsorganini í kommununi at gagni.

Marjun Smith, leiðari á Lágargarði: - Tað er spell, at ikki fleiri, sum kundu havt gleði av teimum góðu umstøðunum á Lágargarði, ikki fáa innivist